

mely erkölcsisége, tiszta, nemes humanitása és gondolatának súlyossága ezt a könyvet a legemelkedettebb olvasmányok közé emeli; alig van a világirodalomban gondolkodó, a ki olyan nyomatékkal vállalná az idealizmus szószólójának szerepét. A könyvet Wildner Ödön fordította; minden tekintetben kielégítő módon küzd le azokat a rendkívüli nehézségeket, melyeket Emerson erősen egyéni, szentencziózus és magvas stílusa támaszt a fordító elé.

Az ó-ind epika. A magyar közönség bizony nagyon keveset tud arról a hatalmas terjedelmű és költői értékben is roppant gazdag szanszkrit nyelvű epikai irodalomról, a mely Kelet-Indiában a Kr. e. második évezred közepétől a Kr. utáni 12-ik századig virágzott. Egy-két czim, mint a Rámájana és a Mahá-bhárata és egy rövid epizód körülbelül mindaz, a mi a magyar művelt emberek tudatába eljutott. Most Schmidt József, a szanszkrit nyelv és irodalom kitünő ismerője igen derék és elég részletesen tájékoztató könyvet írt erről az epikai költészetről. Elmondja a főbb eposzok keletkezését, ismerteti tartalmukat és kompozíciójukat, természetesen a Mahá-bhárattal és a Rámájannával foglalkozik legtovább. A világosan, jól megírt könyv az Éthika tudományterjesztő és könyvkiadó r. t. kiadásában jelent meg.

Levelés láda. Dr. Falk Zsigmond ezzel a czim-mel adta ki emlékezeit, elbeszéléseit, útirajzeit, a melyekben egy könnyű tollú, derült kedélyű művelt ember szót az olvasóhoz és a legjobb igyekezettel buzgólkodik szórakoztatásán. A könyv nagyon díszes, szép kiállításban jelent meg, szokatlanul finom papíron, Kolossy Sándor és Honti Nándor rajzaival.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Tassi Véghe Arthur, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület és Hazai Bank igazgatósági tagja, volt orsz. képviselő, 72 éves korában. — Zágonyi Debrecei János, az egri főképtalan nagyrepesztja, 85 éves korában Egerben. — Háromy Zoltán nyug. fővárosi árvászeki ünlök, 50 éves korában. — Nagy-csepényi és mutnai Vladár József dr. kórházi főorvos, 51 éves korában Budapesten. — Tauber Károly kir. tanácsos, ügyvéd, a függetlenségi és 48-as párt győri elnöke, 73 éves korában. — Szunyogh Ferenc, Szabolcs megye nyírbratori járásának főszolgabírája, 41 éves korában. — Király Uzor, a máramarosszigeti református főgimnázium tanára, Szabadszálláson. — Amon Endre dr. tart. hadnagy, közjegyzőhelyettes, 25 éves korában Késmárkon. — Kardos János szigetszentmiklósi református lelkész, 57 éves korában Budapesten.

Özv. Magyar Elekné, szül. Kláisz Anna, 83 éves korában Budapesten. — Özv. Szini Károlyné, 71 éves korában Budapesten. — Özv. Koltai Vidos Miklósné, szül. Küllői Dongó Berta, 80 éves korában Szombathelyen.

KÖZGAZDASÁG.

A Budapest-Lipótvárosi takarékpénztár rt. most tartotta 25-ik rendes közgyűlését. Az előterjesztett jelentésből a részvényesek tudomást vettek a nagyarányú fejlődésről és elhatározták, hogy a 3.580.587 koronát kitevő nyereségből a tartalékalap 500.000 koronával, a nyugdíjalap 150.000 koronával javadalmazassék, osztalékul 14 K (7%) fizetessék és 334.337 K vitessék át új számlára. Ezután elhatározták az alaptőkének 50 millió koronáról 75 millió koronára való felemelését. — Az új részvényekből 25.000 darabra az elővételi jog 300 koronás áron a részvényeseket illeti meg, míg a többi részvény szabad kézből való értékesítésére az igazgatóság nyert felhatalmazást. Az elővételi jog 10:1 arányban március 30-tól április 6-ig gyakorolható. Az igazgatóságba új tagul Meinhardt Ottó Miksa (Coventry, Anglia) egyhangulag megválasztott. Az esedékes szelvény március 28-tól kezdve beváltható.

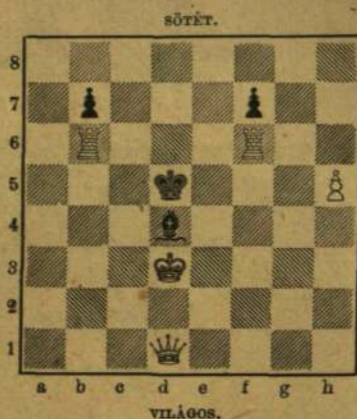
KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 1921. évi 4-ik számában megjelent képtalány megfejtése: **Moldva és Oláhország.**

SAKKJÁTÉK.

3174. számú feladvány Gerlach Károlytól, Prága.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

Hibaigazítás. A „Vasárnapi Ujság” legutóbbi számában közölt 3173. számú sakkfeladványban (L. Rothsteintől, Hoboken) tévesen áll dz mezőn ♘ helyett.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is. **SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.**

Hirdessen

és tőkéje gyarapszik!

JÓ PAJTÁS

BENEDEK ELEK GYERMEKÜJSÁGA

a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeretgazdagító olvasmányok valóságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: Váradi Antal, Vargha Gyula, Lampérth Géza, Kürthy Emil, Anar Gyula, Feleki Sándor, Mihályffy né Fái Lenke, Beréngi Lászlóné, Tibori Kornél, Kozma Imre, Csanády Sándor, Székely Nándor, Jókay Lajos stb.

Allandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona. Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

Hirdetések felvételnek

BLOCKNER I.

hirdető-irodájában, Budapest, IV., Semmelweis-u. 4

Az elegáns világ cipőkrémje Gyártója: Herzog Géza, V., Belső-utca 16

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legrégebbi csipkétisztító, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.

Fiók: II., Fő-utca 27. IV., Eski-út 6, Kecekméti-utca 14. V., Harminezad-utca 4. VI., Teréz-körút 39, Andrássy-út 16. VIII., József-körút 2.

WÄGNER
országos elismert elsőrendű magyar hűtőszekrény és mosógépek áruháza
Budapest, VIII., József-körút 15.
Fióküzlet: IX., Ráday-utca 18.
Képes árjegyzék ingyen!

BetegtolóKocsik

rokkantak és lábadozók részére; szabadalm. szobrásztermek, bidek-ek stb. Dús választék az összes betegpolgáshoz szükséges cikkekből és gumiarúkból. Gyárt legkülönlegesebb kivitelben műlábakat, műkezeket, sérv- és hasköveteket, gumiharisnyókat.
KELETI J. orvosi műszergyáros, Budapest, IV. ker., Koronaherczeg-utca 17.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK

zsirolvasztó- és mosóüstök vörösrézből.
Vermorol-remesztő, szőlőpermetező, Szánkópermető. Permetező alkatrészek gumiból és sárgarézből. Szőlőszőlő és présék. Kuvorizommozgatók és darálóok. Réparátók és szeszkavágók.
SZONTÁGH PÁL
rész- és szerkezégyár
Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

Keltetőgépeket

minden nagyságban, csibenevelőket, csontdarálógépeket, tömögépeket és az okkeri baromfiélesztéshez szükséges összes felzerelőt tárgyat szállítja a legújabb arakézzal.
NICKERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság
Budapest, V., Vilmos császár-út 52. szám.
Kéje a 34. számú árjegyzék 5—K bélyeg beküldése ellenében.

Női kalap

divatot a Párisi-utcában látni!!

Mielőtt tavaszi és nyári kalapját beszerzi, kérem, nézze meg újonnan átalakított női kalapszalonomat, IV., Párisi-utca 3. szám alatt. Először Öszkár üzlete mellett. — Ajánlom megtekintésre

Modellkalapjaimat,

melyek elsőrendű kivitelben, legújabb divat szerint naponta készülnek, továbbá ismerie, pioco és tagából készült kalapformáimat, melyek kivitelük és formájuk tekintetében a külföldi gyárak készítményeivel felveszik a versenyt. — Szenczióziós újdonság kalapok alkalkításánál. Szalmakalapokat fekete színnel bármilyen színre átfestek és azokat a legújatosabb formára átalakítom.

LÖWY-kalapgyár

női kalapszaltája, IV., Párisi-utca 3. sz. Férikalapgyár: VI., Szondy-utca 95. Női kalapgyár és központ: VII., Károly-körút 9, az udvarban.

VASÁRNAPI UJSÁG

8. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

BUDAPEST. ÁPRILIS HÓ 24.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: az április-júniusi évnegyedre 60 korona. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 12 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldij is csatolandó.

Bernolák Nándor (népjlét), Nagyatádi Szabó István (földmívelés), Belitska Béni (honvédelem), gróf Ráday Gedeon (belügy), gróf Bethlen István (elnök), gróf Bánffy Miklós (külgügy), Hegedüs Loránt (pénzügy), Tomcsányi Vilmos Pál (igazságügy), Vass József (közoktatásügy), Hegyeshalmi Lajos (kereskedelem).

AZ ÚJ KORMÁNY TAGJAI AZ ESKÜTÉTEL UTÁN.

MAGYAR ILIÁSZ

REGÉNY A VÉGEKRŐL. — IRTA RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Barna ugyanazón a nyelven felelt: — Méltóságos uram, minden hegylakó nép ilyen, tudom az én székely népemről. A ti tokzatosan és folytonosan morajló hegyi patakok és zuhatagok, a sötét rengeteg erdők, a tátongó sziklahasadékok és mély völgyek különösen hatnak az ő lelkére és annak alakulására. A misztikus irány fejlesztéséhez hozzájárulnak a hegycsúcsokat koszorúzó váromok, melyekhez érdekes történetek és mondák fűződnek. Innen van az is...

Barna véletlenül oldalt pillantott és észrevette, hogy ott állnak Klárka és a missz, reá néznek és figyelmesen hallgatják. Ez annyira zavarba hozta, hogy elhallgatott. Ezt a kis szünetet felhasználta Csapó gazda és alázatosan szólt:

— Igenis megértettem az urak beszédét, de én csak avégből jöttem, hogy itt van a predméri remete és a tűznél prédikál a népeknek.

— A predméri remete? — kiáltott élénken Sámson báró, — no tudós barátom, akkor egy érdekes individuummal fogom megismertetni. Gyerekek, öltözködjétek, induljunk.

Pár percz mulva az egész társaság útban volt a tűz felé, leghátul karöltve haladtak az Uzonyi testvérek. Barna tele tudóval szívtá be a friss levegőt és tágranyit szemmel tekintett körül, mintha most ébredt volna föl. Talán úgy is volt. Álom volt az, kedves álom, a mi most vele történt... Csalódtunk, nem az Uzonyiak kullogtak leghátul, mert Szücs barátunk volt az utolsó alak, a ki a révházat elhagyta. Az ő elve az volt, hogy minden percznek leszakaszd virágát és a többiek már régen kint voltak, mikor ő még mindig a kelettengeri heringek tanulmányozásával volt elfoglalva. Távozása előtt, az utolsó pillanatban szerencsés ötlete támadt, melyet fényes siker kísért. Hiába, ő akkor tudott legsikeresebben gondolkodni, ha a gyomor érdekeiről volt szó. A villásreggeli szervirozását a kulcsár és felesége végezték, egy gömbölyű, jóképű és jóindulatu magyar asszony és mikor Szücs bucsuzott, nagysádnak szólította és kezét csókolt neki, a mi az asszonyt annyira meghatotta, hogy egy hatalmas sonkacsotot és egy fél szalámi-rudat csusztatott a találékony férfit bundazsebébe. Csak ekkor robogott Szücs uram a többiek után. Ha a napkeleti bölcs, a ki tudvalevőleg azt tűzte ki életcéljának, hogy megkeresi a tökéletes boldogságot, e pillanatban találkozott volna vele és módot nyert volna beletekinteni lelkivilágába, bizonyára így kiáltott volna fel: *Hála Isten nem élttem hiába, mert megtaláltam a tökéletesen boldog embert.*

... A predméri remete, polgári nevén Patak Sámson, nevezetes alakja volt ennek a környéknek, sőt hirneve már a vármegye határain is túlterjedt. Ezt a férfit, ezt a felső-sztrégovai parasztagdát a szerencse Istenasszonya már bölcsőjében homlokra csókolta és egy véletlen körülmény egész életére urrá tette. Ez a

körülmény abból állott, hogy egy napon született Sámson báróval. Tudnunk kell, hogy Albert báró, Sámson úr apja, házassága után még jó sokáig meg volt fosztva az apai örömtől és türelmetlenségében az égi hatalmakat mindenféle jótékony cselekedetekkel ostromolta, melyekről azt hitte, hogy az örvendetes családi eseményt siettetni fogják. Többek közt fogadalmat tett, hogy mindazokat a gyermekeket, a kik az ő utódjának születésnapján Alsó- és Felső-Sztrégován világot látnak, keresztgyermekeivé fogadja és egész életükben gondoskodik róluk. Ez a hő vágyakozás végre is meghatotta a mennyi hatalmak és egy napon a szolgálattétvő gólyákat, határozott utasításokkal ellátva, Felső-Sztrégovára küldték. És ezen a napon felrepült a lila-fehér Sztrégovay-zászló a toponyrujára és huszonegy mozsárlövés jelentette, hogy megszületett az örökös, a ki nem volt más, mint Sámson báró. Minden zászló és minden mozsárdörgés nélkül, de annál nagyobb örömmel közt született meg ugyanezen a napon Patak András szegény felső-sztrégovai parasztember házában egy fiú, a ki ezzel az egyszerű tetteivel egész életére belepert a szerencsés emberek közé. Patak András uram rögtön díszbe öltözködött és fölment a kastélyba, bejelenteni az eseményt Albert bárónak, a ki a gyermeket keresztfiává fogadta, megújította a reá vonatkozó minden ígértét és meghagyta, hogy szintén Sámsonnak kereszteljék.

Patak Sámson egész életén át izléssel és tapintatos szerénységgel viselte a dicsőséget, mely rája ez előkelő összeköttetés révén hullott. A faluban nem henczegett és a kastélyban nem tolakodott. Pedig elég oka lett volna neki különösen az elsőre, mert szerencsés születése kora-gyermekiségétől kezdve kivételes pozíciót biztosított neki a községben. Sohse élt vissza helyzetével, a szerencse nem rontotta meg és becsületet, szorgalmas, józan életű emberré növekedett. Gyermekét kiházasította, elhelyezte és özvegyiségre jutván, egyedül élt házában öreg hugával, Zsuzsa nével. Elég vagyon szerzett, hogy gondtalanul élhessen. Mikor már bele ballagott az öregségbe, egy nagy gondolat kezdte nyugtalanítani. Miképp hálálja meg a jó Istennek ezt a rendkívüli jótéteményét, melylyel őt egész életére boldoggá tette? Végre megszületett a mentőgondolat, melyről azt hitte, hogy Istennek kedvező léssen. Egy nagy elhatározással az Isten szolgáinak szolgájává lón, a mi alatt az értendő, hogy beállt a szalóczi barátok klastromába, laikus fráternek. Két évet töltött itt mindenféle munkával, templomi énekek és imádságok tanulását, a szentek és vértanúk életének olvasgatásával és mindenféle lelki gyakorlattal. Ekkor hazajött, levette a szörccsuhát, viszszabujt paraszti bőrébe, de ez többé nem a régi Patak Sámson volt. Modora és tartása ünnepélyesebb lett, beszéde pedig szentencziózus, legegyszerűbb mondatai is úgy hangzottak, mintha nagy kijelentéseket akarna

tenni. A kolostori magányban egy gondolat formálódott ki benne, az, hogy őt az Isten azért halmozta el ennyi jótéteménnyel és azért adott neki ilyen hosszú életet, mert valami nagy feladatot szándékozik reája bízni. És ha ezt a feladatát teljesíti, — így fűzte tovább gondolatát a paraszt Sámson, — azzal talán egyúttal lerója háláját Istennek és a Sztrégovay-családnak.

Hogy erre a feladatra kellőképp elkészülhessen, vagyis a hogy ő magát kifejezte, hogy teljes méltóvá legyen az Úr lelkének befogadására, még egy nagy dologra határozta el magát. A megyei papság római zarándoklatot hirdetett és Patak Sámson részt vett ebben a nagy utazásban. Két hét mulva visszatért Rómából, a pápa által megáldott szentképekkel és olvasókkal, melyeknek szétosztásával nagyban fokozta népszerűségét és tekintélyét a két Sztrégován. A nép most már oly áhitattal tekintett reá, mint a jó bagdadiak egykoron Szindbádra, a kalandos utazásairól nevezetes tengerészre. A látogatók sűrűn zaklatták, hogy mutassa meg nekik Rómából hozott csodadolgait: a gyönyörű képeskönyvet, mely Róma templomait ábrázolta, a remek énekes és imádságos könyvet és az aranyos foglalatú külön pápaszemet, melyet e könyv olvasásához használt. A vasárnapi misén minden szem rája tapadt, mikor ezt az imádságos könyvet maga előtt szétnyitotta és a szemüveget az orrára bigygyesztette és halk suttogás morajlott végig a templomban: *a római okuláré.*

Igy növekedett fel és öregedett meg Patak Sámson meglegedettségben, boldogságban és dicsőségben és nem tudta, hogy pár házzal odább a kaján irigység által táplált gyűlölet tanyáz iránta. A rosmájú embereknek ez a tanyája a Patak Balázs háza volt, melynek lakói Patak Andrásban és fiában szerencsájuk elröblőjét és életük megrontóját látták. Az történt ugyanis, hogy ebben az időben Patak Balásznak is született egy fia, de — oh kegyetlen szatirája a sorsnak, — egy nappal később mint a kis báró és a Patak-fiu. Így hát a Patak-familia az egy napos késedelem folytán ki volt semmizve minden jóból. A régi hagyományok azt beszélik, hogy mikor az örvendetes esemény a kastélyban megtörtént, Patak Balázs hazarohant, megtudni, hogy náluk nem készül-e hasonló esemény. És mikor látta, hogy aznapra semmi kilátás nincs, dühében és elkeseredésében a feleségét durván bántalmazta. A szegény asszony a maga buta eszével igazat adott az urának és hangtalanul tűrte a bántalmazást, nehogy a szomszédok megtudjanak valamit. És másnap megszületett a Patak Balázs fia. Albert bárónak elég jó szíve és érzéke volt, hogy megértse a szegény emberek bánatát és vigasztalásul ezer forintot és egy hold kukoricaföldet adott a Patak-családnak ajándékba. De ezeket a keserűség már megmérgezte és nemhogy hálával fogadták volna az adományt, még azt morogták maguk közt: *Mi ez ahhoz képest, a mit Patakék kapnak?*

Igy hát az irigységet és gyűlölséget nem sikerült levenni a lábáról, az együtt nőtt, nevelkedett és öregedett az ujszülöttel és ifjabb Patak Balásznak, a későn születettben épp úgy lobogott, mint apjában. A Patak család asszonyai legalább tettek annyi engedményt, hogy a gólya ostoba tévedésének tulajdonították a dolgot. Patakék ugyanis a hatodik számú házban, Patakék pedig a kilencedik számúban laktak. Most már elindult a gólya a gyerekekkel azzal az utasítással, hogy azt tegye le a kilencedik számú házban. A buta állat azonban a maga álláspontjáról, vagyis felülről nézve a dolgokat, a hatást kilenczesnek, a kilenczest pedig hatosnak olvasta és így ama bizonyos szerencsenapon a gyermeket Patak Andrásnál és nem Patak Balásznál tette le. A nyavalyást tévedésében még a nevek hasonlósága is megerősítette. Így fecsegték az asszonyok, de ezzel nem enyhítették a férfiak izzó indulatát. És a gyűlölet úgy látszik jól ápolja és gondosan kezeli azt az embert, a kit ő a maga számára alkalmas médiumnak tart, mert Patak Balázs, a gyűlölet örököse, friss egészségben és erőben taposta azt az agastyánkort, melyet Sámson báró és Patak Sámson is tapasztalt.

Az 1914-ik esztendő legelső napján, már kora reggel, különös és érdekes hírek ejtették izgalomba Felső-Sztrégova népét. E hírek az istenes Patak Sámsonra vonatkoztak és a szomszédaitól indultak ki. Nem lehetett közönséges dolgokról szó, mert Sulyokné, Tarisznyánsné, Zsombikné és Kovács Gáspárné, a legveszedelmesebb nyelvű pletyka-hordó és hírterjesztő asszonyok, már hajnalban talpon voltak és fűhöz-fához, sógorától a komához szaladgáltak, megtudni a valót, hogy aztán az egészet a maguk hazugságaival gondosan megspékelve forgalomba hozhassák. A szomszédok szerint az istenes Sámson házában Szilveszter éjjelén, még pedig éjfél után, kiabálás és hangos beszélgetés hallatszott. A kik nem rösteltek meleg vaczkukból kibujni és a kerítésen átpillantani, azok állítólag látták a vén Sámsont udvara közepén a hóban állni és hallották égre emelt két karral és szemmel, hol imádkozni, hol pedig énekelni. E közben úgy emlegette Illés profétát, mintha tulajdon szemével látná, a mint tüzes szekeren végig robot az égen és égő palástját darabokra szaggatva szétszórja a világ mind a négy tája felé. A Patak-familia leghamarabb megtalálta a megfejtést. Kijelentették, hogy az öreg megbolondult. Ők ezt előre látták. Csuda,

A KORMÁNYZÓ MEGLÁTOGATJA GRÓF SZÉCHENYI LÁSZLÓNÉVAL A GRÓFNÉ ÁLTAL SEGÉLYEZETT GYERMEKEKET.

hogy eddig ép észszel bírta a szerencséjét, melyet nem érdemelt meg.

... Az éjjeli hírek hatása alatt már pity-mallatkor mint a megütött méhkas zúgott, zsongott-bongott a falu. Az izgalom tetőpontjára hágott, mikor Patakék házában kis kapuján, ünnepi díszbe öltözködve megjelent Sámson gazda és lassú léptekkel a kastély felé indult. Minden udvar kerítése mögött kíváncsi fejek mutatkoztak, de az utcán is mindenféle kíváncsiak merültek fel, a kik látni óhajtották az éjszakai legenda hőjét. A vén Sipekné nem röstelte a dagasztószelet ott hagyni és azon lisztesen kiszaladni az utcára. Minden oldalról ráköszöntöttek Sámson gazdára a boldog újvelet, ez visszaköszönt mindenkinek, de meg nem állt sehol, sőt rá se nézett senkire... A bíró háza előtt egész csoport képződött, melynek közepén Patak Balázs tartotta szótval az embereket. Ennek az embernek kemény, rideg vonásai és komor tekintete rögtön elárulták, hogy lelke a rossz indulatok számára könnyebben hozzáférhető, mint a nemesebb érzések részére. Könnyebben meggyűlöl, mint megszeret valakit. Az ilyen ember ha csak az ujjával megfenyegeti a gyermeket, az megijed és sirva fakad. Ha pedig a kutyát simogatja meg, az morogva fogadja a hízlegést. Mert a kutya és a gyerek megérzik, hogy miféle emberrel van dolguk. Mikor Patak Sámson mellettük elment, minden ember a süvegéhez nyúlt,

még Patak is, de olyan mozdulattal, mintha csak igazítani akarna egyet rajta. E közben félhangosan egy népszerű káromkodás csuszott ki a száján, tótul és magyarul:

— Psakrev! Kutyaeremtettem! Persze, hogy szalad a kastélyba jelenti, hogy már a szentek is látogatják.

Patak Sámson meghallotta és hirtelen megállt. Oly hirtelen, mint mikor a katonára a káplár rákiált, hogy halt! Ránézett Balászra és szeme egyet villant, de aztán tekintete továszallt az emberek fölött és megnyugodott az égen. Majd megszólalt:

— Én láttam a mit láttam, Isten legyen irtalmas mindazok iránt, a kik nem akarnak látni, holott megadatott nekik, hogy lássanak. Vigyázatok felebarátaim a beszédedekre, hogy lelketek tiszta maradjon és méltó legyen az Úr szent kegyelmének befogadására. Ezzel tovább haladt és most már meg sem állt a kastélyig.

(Folytatása következik.)

Hiszek egy Istenben.
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámasztásában.
Amen.

IFJÚ TIREL.

«Ifjú Tirel, köszöntlek téged!
A tengeren-túlról jövel?
Láttál-e erdőt ily sötétet?
Nincs rengeteg több ily kevély!

Előbb angol vadat teríts le!
Aztán angol hűbért adok!
Tirelnek úgy nevet a szíve,
Hogy fehér foga kiragogy.

Tirel füle: «Ki szól ki onnan?»
Egy perczre néma lesz a hely.
«Tirel löj!» Hangzik most amonnan,
Ló. Szemben egy lövés felé.

«Ki legkülönb lövest teszen ma,
S a hűz agancsos ott marad,
Az erdő lesz hűbér-jutalma,
Hol él ez a királyi vad!

Szakállamra esküszöm én,
Mely mint rótláng mellemre foly!
Erdőbe hát! Kapál a mén!
Kopó nyí! Vizsla szimatol!»

Kürtöt fú Vilmos* úr, reája
Keselyű horkan fel vadon,
Felzúg az erdő koronája,
Aztán elnémul a vadon.

Tart Vilmos úr s Tirel tanácsot:
«En balra most, te jobbra, el!»
Nyomán recsegnek a faágak,
Tisztáson egy szarvas legel:

Nagy rőt szarvas, négy rőnyi, rája
Heves vadász-szív feldobog,
Ő e vadon kevély királya,
Viselve széles ágbogot.

Az erdei sötétből tülon
Egy hang Tirel fülebe hat:
«Ördögbe, elszakadt a húrom!
Sátán nevében, lödd nyilad!»

Hejh Tirel úr, ez rossz vadászat!
A sűrűből vértó kiált.
Az angol szarvast elhibáztad,
S lelőtted az angol királyt.
Meyer Konrád Ferdinánd után németből: *Vargha Gyula.*

* II. Vilmos angol király, a normann Hódító fia, ki 1100-ban a winchesteri vadászaton egy nyíltól találva halt meg.

HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ A TENYÉSZ-ÁLLATVÁSÁR MEGNYITÁSÁN.

DUHAJOK ÉS BETYÁROK.

Irta Vajda János. (Vége.)

A siralomházban jóízű ebédelt, midőn egy törvényszéki egyén, ki őt előbb mint pástort ismerte, s a ki jól tudott az efféle emberek nyelvén, meglátogatta, ki akarván tudni tőle, ki volt másik társa.

— No Pista, — úgymond, — már most ügyis meghalsz, hát beszéljünk egy keveset. Tudod, hiszen én neked sohasem voltam ellenséged.

— De nem is volt az úr barátom.
— Megmondhatnád nekem, ki volt a másik cimborád?

— Hát nem elég, hogy itt egy özvegy és egy árva óbégat, azt akarná az úr, hogy még egy özvegy s még néhány árva sirdogáljon itt?

— De látod Pista, az a te cimborád, meglehet, nem kimél majd téged, ha elfogják, sem más többi társait és rájuk vall.

— Az az ő sora. Én megtettem a magamét! Megjegyzem, hogy Pista ezen feleletei szó szerint, betű szerint így voltak mondva. Nekem ama bizonyos úri egyén maga beszélte el, közvetlen a jelenet után. Kis szünet mulván Pista újra megszólalt:

— Bézeg egyet nem kérdeztek tőlem az urak. Pedig ezt szerettem volna. Hogy tudniillik: mennyi volt az a pénz, a mit nálam találtak? De persze, az urak is csak jobban hitték a német zsandárnak, mint nekem.

A végrehajtás előtt megjelent a rabló felesége. Pista szűrét, tarisznyáját dobta elébe e szavakkal:

— Ezt a szűrét, tarisznyát tedd el; ez se legyen a hóhére. Fiamat nevelj bárminek, csak ne pásztorembernek. Mert a pásztorból nem válik becsületes ember. Ha felnővén, fiunk mégis pásztor akar lenni, ezt a szűrét, meg ezt a tarisznyát verd a fejéhez és mondd neki, hogy: apád is pásztorember volt és ebben a szűrben, ebben a tarisznyában akasztották föl! Azzal elbocsájtotta zokogásban fuldokló feleségét.

Nyugalma, humoros kedélye egész a végperczig nem hagyta el.

Sok nép kísérte a vesztőhelyre. Egy fiatal birtokos, szép sárga paripán, kocsija mellett lovagolt szüntelen s Pistának a szeme mind e lóra veszett.

A pap nyomkodta kezébe a feszületet.
— Hagyja el, tisztelendő úr, — mondá mosolyogva, — nem ment az meg már engemet az akasztófától. Ennek a sárga csikó-

nak a kantárát nyomogatná inkább a kezembe, az még kivihetne innen.

Az akasztófa alatt a hóhér egy legényére ismert, kivel együtt gyerekeskedtek.

— Hát te sem tudtál külön mesterséget tanulni? — mondá neki nevetve. — No mi ugyan nem sokat vethetünk egymás szemére.

Már a kötelet igazítá nyakán a hóhér, midőn felkiálta:

— Hanem a zsandároknak a poklok országában sem bocsájtok meg! . . .

Alig hogy kivégezték, egy óra múlva a főbíróhoz belép egy dúlt arcú zsidó, elpanaszolván, hogy a múlt éjjel őt a mirsei pusztán két betyár mindenéből kifosztotta.

A mint besötétedett, két lovas állítá meg szekereket, így beszélé el esetét a zsidó; az egyik a lovak elé állt, a másik parancsolta, hogy adjam át minden pénzemet, fenyegetőzvé, hogy ha mind át nem adom, majd pórul járok. Én kivettem a nadrágzsebemből pénztárczámat, becsületesemre állítván, hogy nincs több nálam.

A rabló megolvasta egy krajczárig, elvette a pénzt, aztán rámiadt: akasztani való, add ide a többit is, mert nem jól jársz. Esküvel erősítettem, hogy nincs több nálam, de mintha csak bizonyosan tudta volna, olyan határozottan rám mordult, hogy van még a nagyobb tárczában, csak adjam elő s azzal osztorával a nyakam közé vágott. Ördöge van, gondolám, vagy valaki tán elárult? és odaadtam a szivartárczámban levő ötven forintot.

Azt is nagy figyelemmel és nyugalommal a holdvilágnál megolvasta. Akkor még haragosabb lett és azt mondta: Szállj le Mózsil! Leszálltam a kocsirol, s akkor elkezdte tapogatni a nyakamtól kezdve, gondosan lefelé, hogy már a hideg kezd borzogatni. Mikor a hátam közepére ért, ott megérezte, hogy van valami. Oda kötöttem egy nyakravalóba összes pénzemet, a mit a vásáron kaptam. Akkor szörnyen hátba ütött, hogy hasra buktam és azt mondta: no lásd kutya, itt van az örege! Le kellett vetkőznöm és átadnom a néhány száz forintot. Vái nekem, vái!

A bíró jegyzőkönyvbe vétette a vallomást, azután kérdé, ha fölismerné-e a rablót?

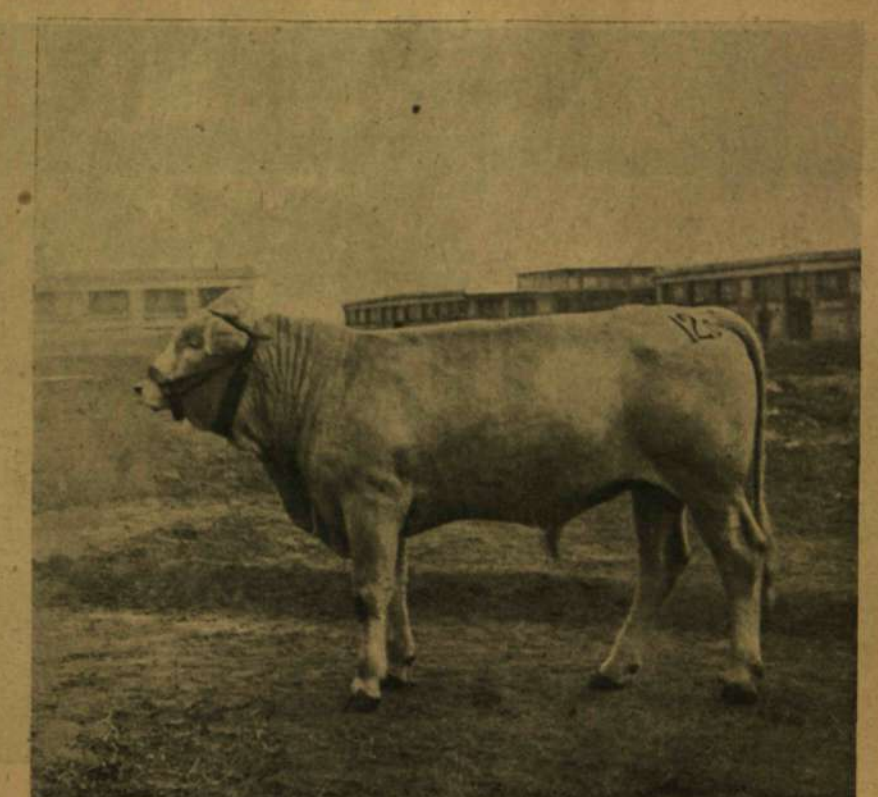
— Oh igen, — felelé az, — még a más-világon is.

— No hát sétáljon ki a város végére, — úgymond flegmával a bíró, — ott épen most akasztották föl egy rablót, nézze meg, ha nem az volt-e?

Egy óra múlva nagy hálálkodással jött vissza a szegény kárvalott zsidó s meghatóttan az igazságszolgáltatás gyorsaságától, mondá, hogy már most könnyebben esik neki

RÓZA, HAT ÉVES TEHÉN, I. DÍJ NYERTESE. (Első magyar részvényesfőzde pusztalóbi gazdasága.)

GARABONCZIÁS, EGY ÉVES BIKA, A NAGY DÍJ NYERTESE. (Gaál József tenyésztése Pamuk.)

elviselni kára vallását, miután bűnhődni látta a gonosztévőt.

Vajjon általában véve a dunántúli duhaj, vagy az alföldi betyár-e a keményebb legény? E kérdésre nem mindenki tud határozott feleletet adni.

Részemről, noha minden egyéb tekintetben a felföld s illetőleg a Dunántúl iránt csaknem elfogult vagyok, de a mi az emberek természeti szívósságát illeti, azt hiszem, hogy legkeményebb legények teremnek a kiskunsági homokon.

— Az itteni nép többet van szabad levegőn, „tél=nyáron pusztán van a lakása”, míg a dunántúli földalatti putrik megrontják az ottani nép fiának egészségét. Azután meg tápláléka is jobb, mert több húst eszik, míg a dunántúli ember eleségében igen nagy szerepet játszik a gombóc, burgonya, vizzel föleresztett tej. Azonkívül a dunántúli ember babonásabb, míg az alföldi, kivált kálvinista nép ettől csaknem egészen ment.

A puszták fia félelmet és testi fájdalmat úgy-

szolván nem ismer. Spárta mesterségesen edzett fia sem lehettek különbek.

Az a seb, melyet Kovács Pista kapott, halálos és rendkívül fájdalmas lehet. És oda se nézett neki.

Láttam egy másik pásztorember, kinek vékonyán ment keresztül a golyó. Az orvos menthetlennek nyilvánította. Ez pedig nota bene nem is volt futóbetyár, csak egyszerű juhász. Hanem akkorában a czirkáló vadászoknak az volt utasításuk, hogy a pusztán minden embert, a ki „halt” parancsszavukra meg nem áll, de elfut, mint futóbetyárt lőjjenek le.

— Bolondul cselekedtem, — mondá nekem a szerencsétlen, — hogy megfutamodtam. Most már tudom, hogy a vadászoknak eszük ágába se volt engem üldözni. De még régebben egy rossz birkát loptam, s azt hittem, megtudták, s azért jönnek rám.

A vadászok kapitánya, kivel a beteget meglátogattuk, sajátjából ápcoltatta, s látva az

ember egykedvűségét, fölkiálta: milyen születtet katona-nép!

A szívós életerőnek még bámulatosabb példája igazán borzasztó alakban nyilvánult néha e rabló-kalandokban.

Félegyházától mintegy kétórányi távolra egy csárdában három betyár pörére vetkőzve mulatott, midőn két század lovas és egy század vadász lövései riasztják ki onnan őket. A mint kiugrálnak az istállóba lovaikért, egyik hasban kapott egy golyót, mely épen gatyája madzagát is elszakította, úgy, hogy csak ingben maradt, s hajadonfővel, csupán egy pisztolyal kezében kapott jó lovára. A vér ujjnyi vastagon omlott ki testéből, de ő mindennek dacára kimenekült, a nélkül pedig, hogy pisztolyát kisütötte volna. Több órán túl lovagolt legsebesebben vágatva, a Kecskemét felé vivő országúton, s az út mellett dolgozó mezei munkások rémulve szemlélék e csaknem egészen meztelen, félig vérrel borított, zilált haju, már csaknem holtra meredt, halálsárga arcú lovagot, kit végre ki-

BIMBÓ, KÉT ÉVES ÜSZŐ, I. DÍJ NYERTESE. (Teknős Károlyné Budapest.)

TOLDI, EGY ÉVES BIKA, I. DÍJ NYERTESE. (Kis Fónai Mihály fónai kigazda tenyésztése.)

HAZAI FÉSŰS, NAGY DÍJ NYERTESE. (Gróf Almássy Dénes gyulavári uradalma.)

MAGYAR MANGOLICZA, A NAGY DÍJ NYERTESE. (Gróf Wenckheim Dénes vésztői uradalma.)

A BUDAPESTI TENYÉSZÁLLATVÁSÁRRÓL.

A BUDAPEST TENYÉSZÁLLATVÁSÁRRÓL.

VÁGÓ-WILHEIM JENŐ A BÍRÓSÁG ELŐTT.

merült lova egy puszta tanya údvarára vitt, hol csupán egy éltes asszony volt jelen, a ki majd halálra ijedt e rémes látványtól.

A betyár leszállott lováról s az asszonynak olyan erélyes hangon, mintha mi baja sem volna, parancsokat kezdte osztogatni. Hogy lovát vezesse az istállóba, neki adjon ruhát, hozzon egy pohár friss vizet, azután kösse be sebét. Az öreg asszony remegő kézzel nyújt egy pohár vizet a szobában egy padkára ledülő betyárnak, ki, miután azt fölhajtotta, végignézte magán, még mindig kezében tartott töltött pisztolyával magát föbelötte.

A betyárok uralma 1853 táján érte el tetőfokát. Már nem többé a katonai csapatok őket, de ők támadták és ölték le a katonai csapatokat.

Egyik legnevezetesebb eset volt, mely később Rózsa Sándor póre tárgyalásakor is előkerült.

Épen Majsáról Dorozsmára indultam s nem lévén egy lövetnyi lőporom, a majsai csendőrök — vulgo zsandárok laktanyájára mentem, tőlük néhány lövetet kölcsön kérni. Ezek egészen le voltak veretve, mint a halálra ítélték.

Épen előttevaló nap ugyanezen úton öltek le közülök hármat. Panaszkodtak, hogy nekik minden lövésről számolniok kell, s oly takarékosan mérik nekik a töltéseket, hogy abban ők szinte szükségét szenvednek. Mindazáltal adtak néhány lövetet.

Majsától Dorozsmáig, úttalan szahaszerű sivatagon, két rossz előfogatos lovon, egy kéve kukoricaszár ülésen, reggeli négy órától fogva délutáni egy óráig tartott kínos utazásom. A zordon egy alaku tájon az unalom erőt vett rajtam, a kukoricaszárt szétterítettem a szekérben s beléfeküdve, többnyire aludtam az egész úton. Már az út elején valamit éreztem hátam közepén, a mely lényem s ingem között, s hol megvakartam, hol a szekér oldalához dörgöltem hátamat. Akkor az a bizonyos valami egy ideig meghúzta magát, de meg csak fölzarvart álomból. Dorozsmától egy órányira a macskaszzerű, apró lovak úgy kimerültek, hogy már a kocsis ostornyele is eltörött rajtuk. Nem volt más mód, mint pisztolylövésekkel szaladásra ijeszteni őket. A golyót kilöve két pisztolyomból, azontúl csak puskaporral töltöttem meg, fojtás nélkül, és időnkint, a lovak farkát fölemelve, farukba sütöttem ki pisz-

tolyaimat, mire elelszaladtak egy darabig, s aztán megint újra kezdtem a műtétet. A kocsisal együtt jóizűeket nevetgélünk ez eredeti módján a kocsiszának. Vége a dorozsmai korcsma előtt megállva, Borcsa néni örömmel jelenté, hogy épen jókor érkeztem, mert most találta be a levest.

Az asztalhoz ülve, ama bizonyos valami a hátam közepéről épen kikapaszkodott már a nyakamig, s ott valami hideget érezve, balkezemmel odacsaptam, mialatt jobbjommal épen az első kanál levest vittem a számhoz. Egy tenyérnyi hosszúságú zöld gyík esett a tányérom mellé, s szegény oly igen meg volt ijedve, hogy hamarjában mozdulni sem birt, csak nézett Borcsa néniire, a ki hasonlókép úgy elrémült, hogy a kanál is kiesett a kezéből. A gyíkot aztán egy kézlegyintéssel lelöktem a földre s jó étvágygyal tovább ebédeltem, elmondván Borcsa néniinek, hogy alighanem ez volt az az állat, a ki reggel óta hadarog a hátam közepén. Notabene, Borcsa néni javabéli csinos menyecske volt s nem annyira ő volt idősebb, mint én voltam fiatalabb, s azért híttam néniinek. Egyébiránt a nálánál idősebb ifjak is csak Borcsa néniinek hítták.

A gyíkról azonban csakhamar áttért a beszéd a sokkal érdekesebb tárgyra, a tegnapi nagy rablócsatára, melynek részleteit épen ezelőtt pár órával beszélték el nekem a helyszínen, mialatt két előfogatos gebém legelesztet.

A dorozsmai csárdán túl hosszú sor tanya — egymástól 50—100 lépésnyi távolban — nyúlik Majsra felé.

Ezek egyikébe négy lovaskatona — kettő a könnyű lovasságtól (chevaux legers) és két lovascsendőr tért be déltájon érkezni. Épen rántott tojásukat ették, midőn a gazda nyolcz éves fiacskája a szobába lépve, gyermeki ártatlansággal mondja, hogy épen most lovagolnak erre „szűrös zsandárok”, valami hárman.

A csendőrök kinéznek az ablakon s épen ott léptet el a három betyár az ablak előtt. Ucczu félre a rántottával, lóra kap mind a három, mert — a mit előbb kell" vala megjegyezniem — negyedik társukat előbb egy negyedórával küldték valami jelentéssel Szegedre.

Kiérve a síkra, ügetnek és lödőzni kezdenek a betyárok után. De azonnal különös benyomást tőn a katonákra, hogy a rablók, noha" kissé távol ugyan, de azért mégis látványban, még csak sebesebb tempóba se indították paripáikat, csak amúgy megvetőleg ügettek egy kis erdőnek nevezett buczkacsoportozat felé, a honnan egyszerre két más-

FRIEDRICH ISTVÁN VÉDŐJÉVEL POLÓNYI DEZSŐ ÜGYVÉDEL.

Bér Dezső rajza.

VÁGÓ-WILHEIM JENŐ KIHALLGATÁSA.

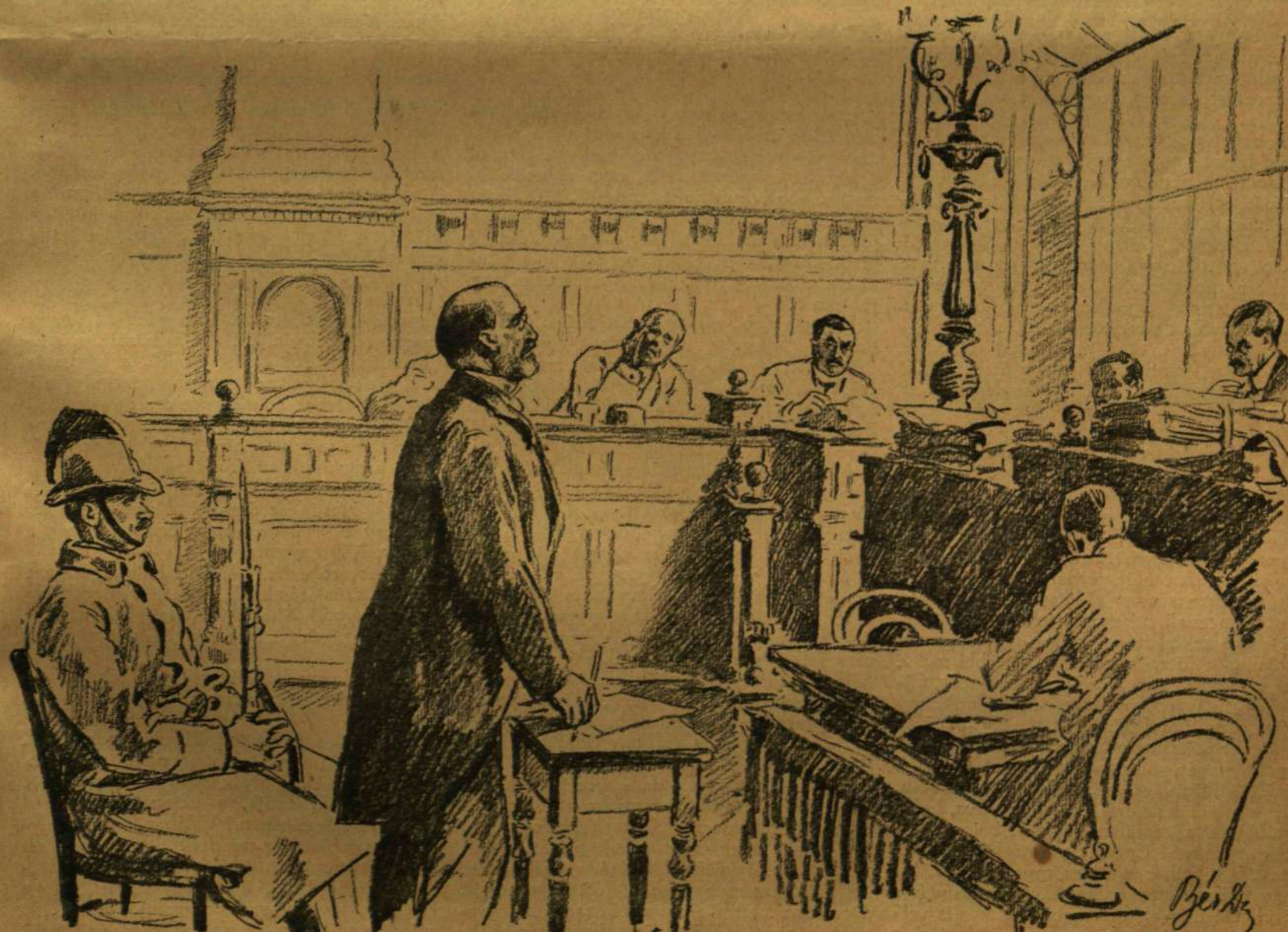
FRIEDRICH ISTVÁN ÉS FÉNYES LÁSZLÓ A BÍRÓSÁG ELŐTT.

Ezen alakban beszéltek el e történetet azon időtáiban ama környéken.

Már ekkorában valóságos istenkísértés volt utazni a pusztákon. Hogy egyes ember magát védje három-négy rabló ellen, kiknek mindegyike hátán keresztben két kettős csövű fegyvert s egy egész tarisznya pisztolyt hordott, csak kétségbeesésnek járhatta volna meg.

A mi engemet illet, egyfelől abban bíztam,

hogy mint szegény embert s volt honvédtisztet nem bántanak. De ez inkább csak a forradalom utáni első években volt, később a rablók egyre vadabbak, kegyetlenebbek, vérengzőbbekké lettek. Számításom a következő volt: a kocsisban ülve, a mint a láthatáron lovasbetyárok alakját pillantám meg, két egyes pisztolyomat köpenyem zsebébe dugtam, rövidcsövű kettős puskámat pedig köpenyem alá fogtam. Ezt azért, mert ha

FÉNYES LÁSZLÓ KIHALLGATÁSA.

Bér Dezső rajza.

ÜNNEPLŐ KÖZÖNSÉG A MŰEGYETEM AULÁJÁBAN, (KÖZÉPEN HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ.)

SANTELLI ITALO MŰEGYETEMI VIVÓMESTER JUBILEUMA. •

a rablók a kocsiban puskát pillantottak meg, akkor már távolról lövöldözni kezdtek.

Már azután, ha csak két-három rabló fog kocsim mellé állni, akkor előbb ezeknek ékes beszédet tartok s el fogom mondani, hogy Nagybecskerekkel együtt mulattam reggelig Róza Sándor portyázó szabad csapatával, — a mint hogy e véletlen meg is történt velem a honvéd életben — különben szegény magyar ember vagyok, stb. Ha a betyárok mindemellett sem irgalmaznak, akkor köpenyem alól hirtelen előrántom duplámat, a készületlen rablókat egy szempillantás alatt lelövöm. Biztam lövész-gyakorlottságomban, de mindamellett — sokkal többet ért ennél a szerencse, mely megmentett a találkozásról.

E részben valóban különös szerencsém volt, a mit legjobban a következő eset is mutat. Egy télen Szegeden volt összpontosítva a telekkönyvi személyzet, melynél magam is alkalmazva voltam. A hivatalos helyiség egyik fűtőszobájában, valami Kohn Ábrahám házában volt. Reggeli nyolcz órakor kelle ott rendesen megjelennünk, s én mindig pontos voltam, csupán egyetlen egyszer késtem el egy félórával. És mi történt itt e napon.

Reggeli hét órakor egy csapat rabló tör be a házba, mind a két kapuját bezárják, belül örököt állítva, s rabolni kezdenek egész kényelemmel. A házban Kohn családját és egész személyzetét összekötözve, a főteremben a földre fektették, egymás mellé és fölé, mint a sós halakat. Nyolcz órakor kezdenek szállinközni a hivatalnokok s a kaput zárva találják. No, gondolák magukban, itt ugyan elaludtak; mert kinek juthatott volna eszébe a vad ötlet, hogy itt, Szeged város közepén, fényes nappal, rablók gazdálkodnak? Kopogtak rendesen s arra a kapu kinyílik, de a mint bemennek, a kapu hirtelen becsapódik, két rabló az érkezőket torkon ragadja, megkötözi és a főterembe fekteti a többi mellé. Így a szám valami harmincz lehet már, midőn egy magánosan érkező hivatalnok, egy izmos szép fiatal férfi, Cs... y nevű, a kapun belül szintén torkon ragadtatva, nem engedí magát, bírokra kel, egyet a rablók közül földhöz vág s már a másikkal vívódik, míg a másik a földről föltápászkodva, befut a többihez s rémülten kiáltja: baj van, ki velem, segítségre! Cs... yt megkötözve beviszik a többihez és ott szörnyen elagyallják, hogy egész vértócsa képződött szegény feje körül. De már ekkor a rablók készen is voltak, aztán e kis intermezzo nyugtalanítási kezdhetette őket. Azzal befogattak Kohn Ábrahám saját hosszú kocsijába, arra fölrakodtak, s a kaput maguk kinyitván, a városból szépen kikocsiztak. E jelenet után néhány

percczel érkeztem meg magam is, örülvén, hogy ez egyszer elkéstem, mert valószínűleg én is bírokra kelek a betyárokkal és még a Cs... enál is gonoszabb sorsra juthatok.

Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.

KATONÁK.

Elbeszélés. — Irta Csűrös Zoltán.

I.

Isten bizony, a nap is szebben süt a házak fölött és a madarak is vidámabban csiripolnak a vadgesztenye lombján, ha elvonul a piaczon a hadsereg. Na, nem az egész armádia. Csak egy század rendesen. Elöl léptet a kapitány és mindjárt utána a hadnagyok jönnek és a bakák. Mire a menet eleje a piac közepére ér, a sátorverők is megjelennek a piacszögleten. A sátorverők után nem jön senki.

Pörög a dob, olykor a trombita is beleharsan a levegőbe, megcsillan a napsugár a csákók tetején és Pali úr szívét megdobogtatja a nagy öröm. Csipőre teszi apró öklét, az aszfalt szélére lép és hetykén végigméri a dadát, a ki ki akarná fujni a Pali úr orrát.

— Hagyjon most békét nekem!

A fiatal ember katonának készül. Igaz, csak nemrég óta. Eddig sokáig habozott a czukrász- és kocsipálya között. Az ifjú lélek ingatag. De a mint az ember megéri, a vágyai tovább szállanak az egyéni jólét mezejéről a hirmév országútjára. Igaz, a ki kocsis, az napestig hajthatja a lovakat és kocsiskodhatik, a czukrász süteményt reggelizik, ebédel és vacsorál, éjjel pedig, ha nem alhatik, csak fölkel és elszórakozhatik a tortái között hajnalhasadásig. Szóval ezek mind virágos és kényelmes életpályák. Mégis, van valami, a mi mindennél magasabb. Hiába minden kertelés, az igazság az, hogy Dombóvári Palinak már elthatalatlan dicsőségszomja volt, pedig az orrát még a dadája fujta ki.

Az álom édes tündére gyakran kézenfogta és elvitte harczterekre, miken kékruhás katonák küzdöttek és az erdők piros fényben állottak az ágyútűz fölsopát világitásában. És Pali harsány hangon osztotta parancsait. Domború mellén aranyujjtásos atilla ragyogott és piros csákója köcsagforgóval enyelve játszott a mezők fuvallata.

Oh, hány nehéz diadal mámoros érzésével ébredt föl kicsi hölcsünk ketreczés ágyában, a mikor a fölsopát függönyön kék reggel mo-

solygott már felé s a szomszéd szobában megcsördültek a kávéskanalak! Még látta elvonuló megtépett, de győztes seregét, még gyönyörködött a röpködő, dagadó zászlók sorában, még hallotta a diadalmas kürtszót, mely végigrivallgott a harmatos réten, elhullámzott az ezüstködös erdők fölött és a messzeség violás hegyei katlanjaiban elveszett, a mikor Mari öblös hangja a fülébe morzsolta: — Pali urfi, hasára süt a nap...

II.

De most csönd van a gyerekszobában és az ablakon beszűrődő sápadt kék októberi sugarak körülfolyják a megvetett gyerekégyat, a melyben a fiúcska lihegve szendereg.

Lábujjhegyen járnak a háziak. Kis gyerekszéken tarka macska mosakodik és ha elhagyja a műveltet, merengve néz a levegőbe, mintha az emberi múlandóság járná meg párányi macskaesztét.

A kis fiú később fölébred és szomorúan néz maga elé. A szeme lázban ragyog, az arca beesett és égőpiros foltok gyúltak ki rajta. Keskeny csontos kezével a paplanja csücskével babrál és halkán mondja:

— Elvesztettem a csatát.

Senki sem érti, azt hiszik, félrebeszél. Futnak ismét orvosért. De Pali nines rosszabbul, mint tegnap. Hanem a szeme sokkalta szomorúbb.

— Mi van a katonákkal? — kérde csöndesen.

Az édesanyja melléje ül, megfogja a kis beteg erőtlen kezét.

És Pali halkán mondja ezeket:

— Már úgy volt, hogy a miénk lesz a győzelem. De akkor a katonáim egyszerre elhagytak. Valaki azt kiáltotta, nem érdemes engedelmessékedni neki, úgy sem él már sokáig. Ugy-e, anyám?

Az anya sirni kezdett. A beteg folytatta:

— A mióta nem hallom a dob pörgését, a katonákat nem látom az úton menni, nincs kedvem semmibe. Édes anyám, mondja meg a katonáknak, jöjjenek ide és itt fújják meg a trombitát...

III.

Borongó félhomály ül a boltozatos irodában. Az ajtó előtt szuronyos vitéz strázsál, idebent a főhadnagy-adjutáns a nagy iratcsomókat rendez. Odakünn enyhe őszi idő. A nyitott ablakok lágy szongás hullámzik a szobába, valahol most sikordul a küt kezeke... valahol lábdobaj... valahol néhány ember diskurál. De az egész nagyon messziről hangzik ide.

Aztán erős léptekkel jön valaki. Milyen ünnepélyes lett most idebenn minden! A nagy üveges szekrény a két ablak között, a sokfiókú íróasztalok, a bőrfotelek, a karosszékek, a polczállványok: mintha mind vigyázás állásban várnák a hatalmas ezredes urat.

Ő itt a fő. Hatalma akkora, hogy a szegény baka még álomban is csak úgy néz rá, mint hangya a hatalmas sasmadárára, mely a fellegeteket szántogatja. Ő neki egyforma hódolattal köszön az őrnagy, a kapitány, a főhadnagy és a hadnagy, az őrmester, meg a káplár. Mert mindenki alatta van.

Magas szőke férfi. A hajában nyoma sincs még az ezüstsálaknak, csak a vastag bajusza csavarodik a szürkébe. Nagy kék szemében mélységes komolyság és nyíltság sugárzik.

A főhadnagy haptákba vágva jelenti:

— Dombóvári tanácsos úr várja az ezredes urat.

A tanácsos zavartan áll az ezredes előtt. Oly különös, a mit most mondani akar. Tulajdonképpen nem olyan roppant nagy dolog, de mégis, ki tudja, a katonai reglamával megfér-e valamiképpen? Valóban, csak a helyzet magyaráz meg mindent... de az apa mi mindent meg nem tesz a fiáért... a beteg kis fia öröme... a kit úgy szeret... és a betegség komoly, az orvos rossztól tart... de minden egyszerre megfordul, ha megtörténik ez a dolog... a gyermek meg fog gyógyulni, az bizonyos, ismét ugrándozni fog az udvaron, kiabálni fog, kacagni fog, örvendezni fog... És csak arról van szó, hogy a gyá-

korlatozó katonák ott jönnek el az ő utcájukban, egy kis vargabetű az egész.

Az ezredes nagy kék szeme meghatottan, komolyan pihen az apán. Mintha mosolyogna is, de csak úgy csendesen, a hogy megindult emberek teszik.

És másnap dobpergással defilíroznak el arra a katonák. Az ablakok megszesketnek, a kis beteg ablakai, mert a trombita azt harsogja:

— Trata!...

IV.

A napok teltek és egyszer, nem sokkal ezután, Dombóvári tanácsos ismét ott állott a katoná előtt.

— Köszönöm, ezredes úr — mondta és a hangjában meleg hála csendült.

— Hát egészséges a fiúcska?

— Egészséges már, ezredes úr. Ugrál, játszadozik az udvaron, az arca piros. Öröme elnézni. Hangos a ház tőle.

Az ezredes mosolyogva nyujtott kezét.

A BÉCSI TITKOS LEVÉLTÁR ÉS A VASÁRNAPI UJSÁG

A bécsi udvari és rendőrségi archívumokban, a melyek végre megnyitlak a kutatók számára, több intim jelentést találtam elszórtan a Vasárnapi Ujság és íróiról. A sok Vertraute, Naderer, Confidant és egyéb spiczi nemzeti életünk minden „gyanus” momentumát tudatta a bécsi központtal s a nevesebb írókról is gyakran küldött jelentést. Dr. Bach Sándor, a forradalmárból lett belügyminiszter „sehr geheim” jelű utasításában kiemeli, hogy mennyire fontosá válhatik az írók szemmel-tartása, mert rajtuk keresztül megismerhető a néphangulat s ez roppant kívánatos, tekintve a császári kormányknak messzeható tervét: „demokratikus” politika inaurálását Magyarországon, „a népet és a pöffeszkedő urakat elválasztván” egymástól. Ez a hazug eszmekörű és gonosz tendenciájú módszer szükségessé tette, hogy a spiczi szám-irót közvetlenül megfigyeljenek, „magánviszonyaikat” is kikémleljék s legszűkebb környezetükbe is befurakodjanak. Utasítást kaptak, hogy az írókkal igyekezzenek megismerkedni, mivel azok sokszor „informáltak” a néphangulat dolgában, mint a helytartóság alkalmazottak, vagy a hadsereg főtisztjei.

A Vasárnapi Ujság egész czirkulusát már 1854 márcziusa, tehát a hetilap megindulása előtt figyelemmel tartották. A mikor Jókai Mór a bujdosásból visszatért Pestre és lapengedélyt kért, a bizalmas jelentés alapján megtagadták úgy a szerkesztőt, mint a kiadó-ijogot. Irodalomtörténeti érdekességű az a kénnoticse, a mely elmondja, hogy a Vasárnapi Ujság „Jókai Mór eszméje” volt. De a bécsi centrum nem engedte meg, hogy ő szerkessze, noha Jókai még az enyhén prokribáltak közé tartozott. A megfigyelt és üldözött írókról többféle részletet közlök a „Titkos rendőrség és kamarilla” című könyvemben és most csak olyan adatokat reprodukálök, a melyek a Vasárnapi Ujság-ra vonatkoznak.

Roszindulatú jelentés számol be a V. U. első szerkesztőjéről, Pákh Alberttről, ámbár Heckenast kiadó maga sem állt ép távol a spiczi-rendszerrel s kétszínű magaviseletét több akta leplezi. Izzalmos új háború kor-szakában indult meg a V. U. és e miatt fokozódó élességgel figyelték: a sorok közt, mondatok és szavak árnyalataiban is magyar „rebelliót” kerestek.

Jellemzően kivonatban ismertették — nem mindig pártatlanul — az egyes cikkek tartalmát. Már az első számban gyanusnak vélik a „Pesti levelek”-et, a mely azzal kezdődök, hogy „Csak egy őszinte, egyenes szót hallanánk már.” Megróni való igazást talál a cikk végén, a mely oly távoli-furcsa számokat is idéz elibénk:

... a farsangot a mult heten szerencsésen eltemettük. Régen nem volt oly zajos és jókedvű, mint ez idén, pedig minő hosszúra nyúlt. Volt költés és fényűzés, pedig minő drága lesz napról-napra minden a piaczon. Szegény feleségem naponként panasolja, hogy

SCIOPPA PÁPAI NUNCIUS LÁTOGATÁSA A RANOLDER-INTÉZETBEN.

a mit a mult évben még váltó forintjával fizetett, most pengő forinton is alig kapja. Háborúról beszélt az egész világ és közelgő véres időkrol s még is úgy táncolt, hogy se vége, se hossza nem volt. Bizony furcsa idők.

A józsefnapi pesti vásáron feltűnő a gabona árának emelkedése. Hét forint a buza, „de még drágul”, 35 forint a zsir mázsája, 3 frt 40 kr. a kukorica, 60 frt a tokaji aszú akója, 8 frt a budai fejer ó-bőr, 20 forint a kender mázsája.

Röviden közli a V. U., hogy ő fensége, a pármái uralkodó herceg márczius 26-án az utcán orozva leszaratott s másnap este, hosszas kintlódás után kimúlt. A herceg magyar embertől, Deáky Zsigmond címzetes püspöktől nyerte nevelését, a magyar nyelvet tökéletesen érté s őrmest beszéle, — fiatalabb korában (31 éves volt, a mikor leszarták) sokáig Budán lakott. — Deákyt a gyilkosság után, minden ok nélkül, tapintatlanul molesztálták s két „gonosz” véleményt továbbítottak Pestrel az eset után, hogy magyar politikusok és írók fölfogását dokumentálják „egy uralkodó elleni gaz merénylet alkalmából.”

Rendőrakta beszél aztán Vörösmarty Mihály „titkozatos” művéről, a melyet aggodásban elpusztított. Az öreg író „most vidéken tengődök”, rá sem lehet ismerni kúsza, ősz szakalás arcára s állítólag csak Lear-fordítása miatt járt Pesten. Egyik bizalmasa árulta el, hogy a rejtelmes munkát felolvasta barátai előtt, aztán elégette, mert „zsarnokság ellen” szólt és Vörösmarty félt a spionoktól. „Nem csoda, ha megbolondul.”

Megröndítő jelentés közli, hogy az írók egyrészevel nem érdemes törődni. Garay János tehetetlen vak, Nagy Ignác régóta értelmetlen beteg koldus, Bajza József pedig közönséges örü. „Annál veszélyesebb” a fiatal Zichy és néhány ismeretlen nevű ujság-író, a kik „Kossuthéktól érkező” híreket továbbítanak. Szakadatlanul üldöztek Sárossy Gyula „Arany trombita”-ját, a mely számos magyar nő testére göngyölve rejtőzött. A spiczi mindent gyanusnak találtak, „észrevették” a Vasárnapi Ujság-ban Tompa Mihály „czélatos” tavaszi sorait is:

Vidul a föld ábrázolja,
A jó lsten megnuttja
Neked ember, hogy szeret!
Adván újra kenyeret.

A sorok közt ebben is tiltott reménykedést szimatoltak. Pálffy Albertet ugyanakkor le is tartóztatták, mert Heckenast kiadta „Egy földönfutó hátrahagyott novellái” című könyvét. Nagysokára derült ki, hogy a munka szerése már 1848 óta készen állt s a zavaros időben nem tudták előbb kiadni. Pálffy fél-ővig ült az Ujlepületben, majd száműzték s szigorú figyelés alatt tartották Budweisben Sárossy Gyulával együtt.

A kémekek egyike a V. U. nyomán referálja, hogy a budai Császárfürdőben az idei első társasünnepely husvét hétfőjén lesz. Szekrényess József bérlő gondoskodott egy új zene-társaságról és föleleveníti a „tavali évben köz-kedvességet nyert szokást: ujra kifüggeszteni két képtalányt, egy magyart és egy németet s a ki kitalálja, külön-külön egy palaczk pezsgőt nyer.” A rébuszt azonban, így árul-kodik a spiczi, fölhasználják arra, hogy az osztrák hivatalnokokat furfangosan kigúnyolják. Idéz is egy „sértő és izgató” rejtvényt.

Végre 1854 április 30-ikán jelenti a V. U.: „A legmagasb ünnepségeket (I. Ferenc József esküvője) kapcsolathban levő kegyel-mes tények sora, hazánkat szorosabban ille-tőleg, az ostromállapotnak megszüntetésével nem végződött be. Azóta ismét újabb kegyel-mes nyilatkozványában részesültünk. Ő cs. és kir. Apostoli felsége rendeleténél fogva a felségserítés büne miatt elítéltek általános meg-kegyelmezést nyertek, a függőben levő perek megszüntetnek, s végre rabságra ítélt 336 politikai vétkecs részint teljes bocsánatot s szabadságot nyert, részint fogsági idejük fele leszálítottatott...”

De az amnesztia egyáltalán nem hozta magával a magyarüldözés végét s az aljas kém-rendszer megszüntetését. A V. U. higgadt, vigyázó íróinak is állandóan tartani kellett a súlyos kellemetlenségektől. Juniusban elő-fizetők reklamálják, hogy mi lesz a Pesti levelek-ke, mire a szerkesztő óvatosan jegyzi meg:

— A „Pesti levelek” írója, fájdalom (a 2-ik szám óta) mindig oly egészségi állapot-ban van, hogy a pesti állapotokról mentül kevesebbet írhat; reméljük azonban, hogy mentül hamarabb felgyógyuland s megke-zett leveleit annál érdekesebben folytatandja.

Elmult a nyár, el az ősz is, még karácsonyra se „gyógyult” meg a Pesti levelek írója. Nem engedte a bécsi titkos rendőrség. Az egyik följelentés mellett — augusztus havában történt — megtaláltam a V. U. 22-ik számát. A Tárogoató-rovat közli, hogy Vácztól gyalogatos mesterkedést fedeztek föl. Egy hivatalnok több jóbirtokú embert egy-másután magához hivatott s ezeknek a leg-nagyobb titoktartás ígérete mellett, tudtokra adá, hogy gyarus alatt vannak s bizonyos régi időköl származó dolgokért vizsgálat alá fo-gnak vonatni; de ő — úgymond — hallgatni fog, ha ennyi meg ennyi pénzt adnak neki. Az így fenyegetett emberek közt több családapa volt s jó remény fejében szívesen fizettek. Akadt azonban egy, ki haragra gyúlt e zsar-lás miatt s jelentést tett a hatóság-nál.

A hir mellett egyetlen sorban olvassuk: „Gróf Batthyány Kázmér Párisban folyó hó 11-én kolerában meghalt.”

A 48-as külügyminiszterrel nem volt sza-bad többet írni s még ezért is „megintés”

A KISFESTI POSTÁSOK ZÁSZLÓSZENTELÉSI ÜNNEPE.

A megszentelt zászlót kihozzák a templomból. (Elöl dr. Melha Armandné zászlóánya.)

következett. A „zsarlási” hír ügyében pedig széleskörű vizsgálat indult meg — a megszentelt zászlók és a hírközlő lapok ellen is.

A rendőrség *acta secretai* közt van a pesti *Woravka* hosszú „unterhaenigste Meldung”-ja arról, hogy író-spiczlije a Vasárnapi Ujság szerkesztőségében megszerezte a titkos névsort, a melyet a V. U. kapott valahonnan a pesti kémekről. Ez nagyon fontos, mert esetleg ki kell cserélni az illetőket új személyekkel, a kiktől még senki nem tudja discret mesterségüket. A listán szerepel Szekrényessy volt rendőrkapitány, Fabinyi törvényszéki bíró, Thaisz Elek későbbi főkapitány, Luft Rézi, egy mulatóhely vezetője, utóbb Thaisz felesége, Mihályfy volt helytartósági tanácsnok, Gál volt cs. kir. biztos, a ki 185 embert denuncziált, Bauer Károly (marqueur a Pilvax-kávéházban), a ki akasztófára juttatott két jó magyart stb. Ezek a viszonyokhoz képest óriási fizetést kaptak. Bauer pl. évi 2000 forintot, Fabinyi az állami fizetésen kívül évi 4000 forintot, Thaisz Elek 3000-et.

E miatt volt a V. U.-nak számos kellemetlensége, bármily gondosan szerkesztődött a hetijúrá. Felelősségre vonták csaknem valamennyi hazafias cikke miatt. De ennek a tisztesmultú régi lapnak egyik legnagyobb értéke és büszkesége lehet az, hogy a titkos jelentések oly antipatiával beszélnek róla.

Tábori Kornél.

A SZERELEM ÉS LEWISHAM ÚR.

Regény. (Folytatás.)

Írta H. G. Wells. — Fordította Tonelli Sándor.

A leány arcába mosolygott és habozott. — Igen... Henderson kisasszony.

Szeme és az egész légkör, mely körülvette, elbájoló volt. Lewisham azelőtt sohasem ismerte ezt az érzést, ezt a különös izgatottságot, mely olyan volt, mint a könnyek gyengéd visszhangja. Meg akarta kérdezni a leány keresztnevét, hogy a „kedves” jelzővel szólíthassa és hogy lássa, mit mond hozzá. Minden bevezetés nélkül Bonover egyéniségének terjedős leírásába és annak elmondásába merült, hogy miként füllentett róla és nevezte Smith kisasszonynak s így megszabadult a kellemetlen erkölcsi válságtól...

Kint az eső zúgása alábbhagyott és egészen megszűnt és a napfény csillogva világított be az Immering mögött látható erdőbe. Pont ugyanakkor elhallgattak s a hallgatás megint merész gondolatok rajzását jelentette Lewisham úr számára. Hirtelen fölemelte a karját és a leány mögött a borona rúdjára helyezte.

a falucska utcáját el nem érték. Elhatározásuk, hogy elmulasztják a kötelességüket, akármilyen is, csodálatos bajtársi érzést váltott ki belőlük. — Nem tudom magát Henderson kisasszonynak szólítani, — mondta Lewisham. — Higye el, képtelen vagyok rá. Higye el... A keresztnevét akarom tudni.

— Ethel.

— Ethel, — mondta Lewisham, miközben a leányra nézett és bátorítást keresett, hogy így szólította. — Nagyon szép név. De egy név se lehet elég szép a maga számára... kedves Ethel.

A kis vendéglő Immeringben egy sárga violákkal teli kert mögött feküdt s egy nagyon kövér és nagyon barátságos kicsiny asszony volt a gazdája, a ki úgy mutatta, mintha testvéreknek nézne és állandóan „kedveseimnek” szólította őket. Ezt a bizalmaskodást megengedve magának, csodálatosan jó és meglepően olcsó teát adott nekik. Lewisham úrnak a bizalmaskodó megszólítás nem nagyon tetszett, mert némileg az ő utolsó merészességét látszott érinteni. De a tea, vajaskenyér és afonya-jam jobban ízlett, mint bármi más étel a világon. Az asztalon egy vázában nehéz illatú violák állottak és Ethel mondogatta, hogy nagyon szereti őket s mikor ismételte, a kis öreg asszony nógatta, hogy vigyen egy csokrot magával.

A kirándulásuk, alapjában véve, akkor vált botrányossá, mikor Immeringet elhagyták. A nap már aranyos lapda volt nyugaton a kékes halmok fölött s a mi két fiatal személyünket lángoló alakokká varázsolta, mégis ezek, a helyett, hogy hazafelé indultak volna, a wentworthi utat választották, a mely a forshawi erdőbe vezet. Mögöttük a majdnem teli hold megjelent a kék égen, a fák fölött, kísértetiesen és kíváncsian s lassan olyan mértékben növelte a fényét, a mint a nap letűnt az égről.

Kifelé menet Immeringből, a jövőről kezdtek beszélgetni. Nagyon fiatal szerelmek számára nincs más jövő, csak a közvetlen jövő.

— Ugyebár ír majd nekem? — mondta Lewisham, mire a leány azt felelte, hogy nagyon „ostoba” leveleket szokott írni. — Nekem ugyanis annyi írni valóm van, — tette hozzá a fiú.

— Hogy akar írni nekem? — kérdezte a leány és az új akadályt kezdték megvitatni, mely közöttük felmerült. Mert haza egyáltalán nem lehet írni neki. Ebben a leány feltétlenül bizonyos volt.

— Az anyám, — kezdte, de rögtön elhallgatott.

Ez a tilalom elvágta a lehetőségét, hogy rögtönösen terjedelmes levélíró legyen Lewisham úrból. Egyebet azonban tulajdonképpen várni nem lehetett. Az egész világ kedvetlen, valósággal rosszindulatú volt velük szemben... A helyzetük ragyogó elszigeteltség volt — *à deux*.

Esetleg a lány találhatna valami helyet, a hova neki a leveleket címezni lehetne. Ez viszont családszerűnek tűnt fel neki.

A két fiatal leány így haladt egymás mellett, eltelve szerelmük felfedezésével, de egyuttal annyira eltelve az ifjúság szemérmével, hogy a szerelem szó ezen a napon nem hagyta el az ajkukat. De a mint beszéltek s a mint a jóindulatú homály sűrűsödött körülöttük, hangjuk és szívük mindjobban összecsendült. De a mit beszéltek, hidegvérrel leírva, olyan elcséplenek tűnnek fel, hogy helyesebb, ha elmellőzöm. Nekik mindenesetre nem volt elcséplélt.

Mikor végre a kerülő úton megérkeztek Whortleyba, a hallgatag fák már oly feketék voltak, mint a tinta, a hold arca halvány volt és varázslatos s a leány szeme úgy ragyogott, mint a csillagok. Még mindig kezében tartotta a kőkénygallyat, melyről már lehullott majdnem minden virág. Az illatos sárga violák még mindig illatosak maradtak. Messze, a távolság által ellágyítva, a whortleyi zenekar, ebben az esztendőben először a szabadban, a vikárius háza előtt kenetes lassúsággal valami érzelmes darabot játszott. Nem tudom, hogy az olvasó em-

KÉSZENLÉTBEN A RENDŐRSÉG.

lékszik-e a kora nyolczvasas éveknél erre a kedvelt melódiájára:

— Arcok, kik jöttök-mentek a drága álomhomból (bum, bum) Emléket hozzatok a rég letűnt napokról...

A lényeges benne az ellágyulás és gyengédség bum-bum kísérettel. A bum-bum a vidító elem benne, de reménytelenül vidító a szétáradó szomorúság mellett, melyet még a gyenge melódia is súlyosbít. De fiatal lelkerekre másként hat az ilyesmi.

— Nagyon szeretem a zenét, — mondta a leány.

— Én is, — mondta Lewisham.

Lementek a West Street lejtőjén. Rézsút áthaladtak a hangok érczes és kemény zürzavarán, a sárga lámpák kis megvilágított fénykörében. Többen nézték őket és csodálkoztak, hogy a fiúk és lányok mire vete-mednek manapság s egy szemtanú viselkedésüket utólag egyenesen arcátlanok írták le. Lewisham úr kollégiumi szüretes sapkáját viselte s így nem lehetett félreismerni. Elhaladtak a whortleyi földesúri iskola előtt s az ablak mögött, szinte bekergetve látták Bonover úr sárga alakját, a ki „szolgálatot” tartott elkóborolt kiegészítő tanítója helyett. A Frobisherék háza előtt el kellett válniuk egymástól.

— Isten vele, — mondta Lewisham. — Isten vele, Ethel.

KATONAI TÁBOR AZ UTCÁN.

ELFOGOTT ZAVARÓK.

A leány habozott. Egyszerre hirtelen mellette termett. Lewisham a kezét a vállán, puha és meleg ajakát az arcán érezte, de mielőtt átkarolhatta volna, eltűnt mellőle és belibbent a ház árnyékába. „Isten vele!” — hangzott a leány kedves, csengő hangja a homályból s mialatt Lewisham még habozott a válaszon, kinyílt az ajtó.

Még egy pillanatra látta a leányt, feketén a tornácson, néhány ki nem vehető hangot hallott s azután bezárult az ajtó és magára maradt a holdfényben, a leány ajkától még égő arcával...

Igy végződött Lewisham úr első napja a szerelemmel.

VII.

A bűnhődés.

A szerelem napja után következtek a bűnhődés napjai. Lewisham úr nagyon csodálkozott, valósággal elkábult, mikor ez a bűnhődés lassan, de biztosan jelentkezett. Vasárnap még éltek benne a szombati napnak csodálatos érzései és kiegyezett az elhanyagolt *Vázlat*-tal, arról biztosítva őt, hogy a leány lesz az éltető eleme s ezerszer jobban fog dolgozni érte, mint a hogy magáért dolgoznék. Ez ugyan nem volt igaz s valóban csodálkozva kellett kérdeznie magától, hogy hová tűnt az érdeklődése Butler Analogiájá-

nak theologiai vizsgálódásai iránt. Frobisherék egyik istentisztelet alkalmával sem voltak a templomban. Aggodalmaskodva törte a fejét, hogy mi lehetett az elmaradásuk oka.

Hétfő reggel hűvös és világos volt — valóságos Herbert Spencer a napok között — és iskolába menet buzzgón biztatta önmagát, hogy semmi ok sincsen, a miért neheztelni lehetne reá. A bejáró fiúk reggel nyilvánvalóan róla suttogtak és a kis Frobisher nagy érdeklődésnek örvendett. Lewisham elkapott néhány szótöredéket. „Az anyám egészen el volt kábulva” — mondta a kis Frobisher.

Tizenkét órakor kihallgatás következett Bonovernél és Dunkerley, az idősebb kiegészítő tanító nyomban haragosan perlekedő hangokat hallott kiszűrődni az iroda bezárt ajtaján. Azután Lewisham átment a tantermen. Mereven maga elé nézett és az arca nagyon vörös volt.

Dunkerley ilyenformán félig-meddig el volt készülve az újdonságokra, melyeket másnap reggel hallott az iskolai dolgozatok javítása közben.

— Mikor? — kérdezte Dunkerley.

— A legközelebbi évharmaid végén, — felelte Lewisham.

— A leány miatt, a ki Frobisheréknél volt megszállva?

— Igen. (Folytatása következik.)

ZAVARÓK BEKISÉRÉSE.

A NÉMETORSZÁGI ZAVARGÁSOK A RUHR-VIDÉKEN.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Regényírók. Legfinomabb tollú kritikuskaink egyikének, *Voinovich* Gézának jelent meg ez alatt a cím alatt szép és művészi könyve a *Kultúra és Tudomány* vállalat kiadásában. A XIX. század tizenkét nagy európai regényíróinak tollal írott arcképe van a könyvben összefoglalva: a nagy oroszok, Björnson, Scott Walter, Bulwer, Thackeray, Keller és Meyer Konrád Ferdinánd. A tanulmányok írja teljesen ura anyagának, éles szemmel, fogékony átérzéssel és élénk emlékezőképességgel merült bele a nagy írók műveibe, nagy fejtettségben van meg az a képessége, melylyel meglátja és az olvasónak is meg tudja mutatni a jellemző, megkülönböztető vonásokat, azt, a miben egy író mindenki másától különbözik, de azt is, a mivel nemzetében, korában és környezetében gyökerezik. Nagyon szereti az irodalmat, de nem olvad fel az olvasott írókban és könyvekben, maga is író, a maga egyéniségén keresztül néz mindent, ezt az egyéniséget éreztetni tudja, de minden osztentáció nélkül, egyáltalán nem tolakodva előtérbe. Nincsenek átfogó életfilozófiai szempontjai, inkább impressziókkal dolgozik, de impressziói közvetlenek, átéltek és mindig bennük tükröződik az a szellem, a kiről éppen beszél. A génievel szemben alázatos, de nem alázkodó s megvan benne az a kritikuskánál ritka tapintat, a mely mindig megtalálja a distancziát, a melyből tárgyát nézni kell, hogy jól láthassa. A kis könyv a legjobb olvasmányok közé tartozik, a melyeket a modern magyar kritikai irodalom világhíradalmi dolgokról nyújtani tud. A Franklin-Társulat kiadásában jelent meg, csinos kiállításban, ára vászonkötésben 80 korona.

Titkos rendőrség és kamarilla. Annak a nagy forradalmi átalakulásnak, a melyen Bécs a háború után átment, egyik következménye, hogy megnyitották az állami és udvari levéltárak évszázadok óta hétpécsettől elzárt titkos rekeszéi és a kutatóknak megadatott a lehetőség, hogy felkutassák azokat az aktákat, a melyeket a habsburgi rendszer a legszigorúbban elzárt minden avatatlan szem elől. *Tábori Kornél* végigkutatva ezeket a titkos iratokat egy nagyon érdekes szempontból: a szabadságharc előtti és utáni titkos kémrendszer és a kamarilla módszereire, az általa szerzett adatokra, a magyar hazafiak minden lépésére leskelődő spiclik működésére próbált fényt deríteni. A rengeteg érdekes anyagot, a mit így kiderített, most *Titkos rendőrség és kamarilla* címen kiadott könyvében juttatja közlére. Kiderül ezekből, hogy a bécsi kormány úgy a Metternich idejében, mint a Bach-korszakban igen nagy apparátust tartott fenn a magyar szabadságmozgalmak és azok szereplőinek megfigyelésére, mindenütt voltak kémek, a társadalom minden osztályából — köztük jönevű és előkelő állású magyarok is és azok hűségesen küldötték a tudósításokat a bécsi titkos rendőrségnek és a kormánynak. Nevezetes történelmi események kapnak ezekből új világot, szereplő emberek relieje domborodik ki, mindezek fölött pedig magára a rendszerre kerül teljes fény, arra a rendőrszelleme, mely a kémkedés, a bebörtönzés, megfélemlítés és lekenyerezés eszközeivel akarta leküzdeni a magyarság törekvéseit szabadsága kivívására. *Tábori* ez irányban végzett kutatásainak eredménye az a cikk is, a melyet tollából mai számunkban közlünk.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Esterházy Jenő* gróf, néhai Esterházy Pál gróf honvédezedes fia, a pápaugodi hitbizomány volt birtokosa, 64 éves korában Bécsben. A holttestét a család Gannára szállította és ott a családi sírboltban helyezte el. — *Széchenyi Gábor* gróf földbirtokos, Hegyfalun 93 éves korában. — *Pál Imre* ny. m. kir. posta-és táviró-főigazgató, a Lipót-rend lovagja, a II. osztályú bolgár királyi rendjel tulajdonosa, életének 64. évében Budapesten. — *Nagysarlósi Magyar-Kossa Sámuel*, tápiószentmártoni földbirtokos, Pest vármegye törvényhatósági bizottsági tagja, életének 73-dik évében. — *Major Tibor* miniszteri tanácsos, a m. kir. szabadalmi bíróság alelnöke, életének 69-dik évében Budapesten. — *Szikszay Ferencz*, az ismert budapesti nagyvendéglős 78 éves korában Budapesten. — *Schmidt Tibor* dr. magyar nemzeti múzeumi őr, 31 éves korában Budapesten. — *Wünsch István* dr. orvos, volt népegészségügyi miniszteri segédtitkár Budapesten. — *Purjesz Mór* hírlapíró, a «Makói Független Ujság» főszerkesztője, 56 éves korában Makón. — *Dézi Mihály* csákvári református lelkész, egyházmegyei tanácsbíró, 62 éves korában Budapesten. — *Kis Károly* fővárosi gyógyszerértulajdonos, 56 éves korában Budapesten. — *Bunyitay Sándor* székesszék-fővárosi tanácsjegyző Budapesten. — *Kis- és nagy-pirithy id. Hagymássy Károly*, paksi kir. közjegyző, életének 82. évében Pakson. — *Dorombay Mihály* főhadnagy, harctéren szerzett betegségében, Mis-

kolczon. — *Kaufmann Ferencz* nyomdai korrektor, a «Hafelder Zeitung» alapítója és volt szerkesztője, életének 74. évében Budapesten. — *Kiss Sándor* tanító, életének 39. évében Orosházán.

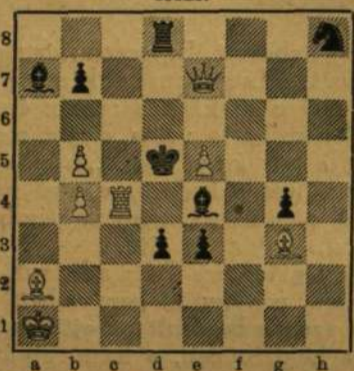
Özv. *Horváth Benőné*, szül. Brzuska Ida posta-és táviró ellenőrnő, életének 54. évében Budapesten. — Özv. *Palmer Andorné*, született várfalvi Pálffy Margit, Budapesten. — *Csernus Andrásné*, született Szunyogh Teréz 50 éves korában Czeglén. — *Alkér Róza* tanítónő 46 éves korában Budapesten.

KÖZGAZDASÁG.

Az Angol-Magyar Bank közgyűlése. Az Angol-Magyar Banknak gróf Károlyi Imre elnöklésével megtartott közgyűlése elhatározta, hogy az intézet a kumulatott 40,523,085 koronányi tiszta nyereségből az 1920. évi osztalékfelosztást részvényenként 50 koronával váltja be folyó hó 12-től kezdve. A közgyűlés *Simpson* Adriaan angol kir. alezredest az igazgatóság és báró *Fejérváry* Imrét a felügyelő-bizottság új tagjává választotta meg. A közgyűlés után megtartott igazgatósági ülés az eddigi elnökséget újból megválasztotta, ezenkívül pedig társelnökké *Isaacs Godfrey* Charles igazgatósági tagot.

SAKKJÁTÉK.

3175. számú feladvány dr. Ort Józseftől, Berlin. sötét.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 1921. évi 5-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *A ki soha sem tapasztalta a mások hálátlanságát, az mit sem tud a magáról.*

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsátást, különlegességeket is.

SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

Keltetőgépeket minden nagyságban, csibenevelőket, csontdarálógépeket, **tömítőgépeket** és az okosrai barmtápanyagokhoz szükséges összes felszerelést tárgyakat szállítja a leg-
jobb árakért.

NICKERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság
Budapest, V., Vilmos császár-út 52. szám.
Kérje a 24. számú árjegyzékét 5—K. költség beutalással ellenében.

FEHÉRNEMUKÜLÖNLEGESSÉGEK

selyemből, batistából, valódi csipkével, iparművészeti himzéssel, új hálóiing, nappali, nadrag, varrónőnél elől 80,000 K-ért, darabonként is.

IV. ker., Aranykéz-utca 4. sz., III. em. 21.

Gladys
SHOE CREAM

Az elegáns világ cipőkrémje
Gyártja: Herczeg Géza, V., Bálodny-utca 10.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
A főváros első és legrégebbi csipketisztító, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.
Fiókák: II., Fő-utca 27. IV., Ekkő-út 6. Kecskeméti-utca 14. V., Harminczad-utca 4. VI., Teréz-körút 39. Andrássy-út 16. VIII., József-körút 2.

WÄGNER
országoserte elismert elsőrendű magyar hangszer és beszélőgépek áruháza
Budapest, VIII., József-körút 15.
Fióküzlet: IX., Ráday-utca 18.
Képen árjegyzték ingyen!

+ Betegtőlőkocsik
rokkantak és lábadozók részére, szabadalmi, szobatiszákok, bidet-ek stb. Dátu választék az összes betegápoláshoz szükséges eszközökben és gummiárúban. Gyárt legtekélyesebb kivitelben műlábakat, műkezeket, sérv- és haskötőket, gummiharisnyákat.

KELETI J. orvosi műszergyáros, Budapest, IV. ker., Koronaherczeg-utca 17.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK
zsirolvasztó- és mosóüstök vörösrézből.

Vermorel-rendszerű szőlőpermetezők. Szőnkénegezők. Permetező alkalmatlanok gummitól és sárgaréz-től. Szőlőfűtők és préses. Korkorcsomazórtók és darálók. Répavágók és szecskavágók.

Rézgálic, ratna, kénpor, rézkénpor és kénlapraktárolásonnal kapható.

SZONTÁGH PÁL
rész- és szerszámgyár
Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

JÓ PAJTÁS
BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA

a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeretgazdagító olvasmányok való-
ságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: *Váradi Antal, Vargha Gyula, Lampérth Géza, Kürthy Emil, Anar Gyula, Feleki Sándor, Mihályffygné Fái Lenke, Berényi Lászlóné, Tábori Kornél, Kozma Imre, Csanády Sándor, Székely Nándor, Jókay Lajos* stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona. Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

9. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.)
SZERKESZTŐ: HOITSY PÁL.
BUDAPEST. MÁJUS HÓ 15.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Előfizetési ára: az április-júniusi évfolyamra 60 korona. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 12 korona. állapított vitelidj is csatolandó.

FÖGADTATÁS TOKAJ HATÁRÁBAN, HÁTTÉRÉBEN A «RÁKÓCZI» HÉT SZŐLLEJE.

A LENGYEL-MAGYAR KERESKEDELMI KAMARA KÜLDÖTTSEGE MAGYARORSZÁGON.